

Kissa, jonka hiiren ääni syrjäytti

Felix oli mykän kauden animaation suurin tähti

Nykyään animaatio on Yhdysvalloissa suosittumpaa kuin koskaan. Simpsonit ja South Park keräävät isoja yleisöjä televisiossa ja muutkin kuin Disney ovat ryhtyneet tuottamaan valkokankaille pitkiä elokuvia ennätystahtiin. Tänä vuonna Tampereen lyhytelokuvajuhlat nosti vertailuksi esiin animaation varhaisvaiheiden suurimman tähden Felix-kissan.

Harri Rönkä

Felix kilpaili 20-luvulla animaatio-suosiosta lihavaa ja verta olevien suurimpien filmitähtien kanssa. Siitä tehtiin valtavat määrät oheistuotteita ja Felixin kuvaa käytettiin laajasti mainoksissa. Tänä vuonna kissa oli Tampereen lyhytelokuvajuhlien tunnushahmo.

Felixin prototyyppi, Master Tom, heräsi henkiin lyhytelokuvassa Feline Follies

vuonna 1919. Pari lyhää myöhemmin kissa kastettiin Felixiksi. Sen suosio kasvoi nopeasti ja 20-luvulla se oli ylivoimaisesti suosituin hahmo.

Kirjassaan Felix - The Twisted Tale of the World's Most Famous Cat animaatioon erikoistunut professori John Canemaker luonnehti Felixiä jazzin sykkyvän ajan symboliksi ja kubistiseksi kissaksi, jossa kiteytyi ensimmäisen maailmansodan jälkeinen modernismi. Canemaker oli myös Tampereen juhlien neuvonantaja Felix-sarjaa kootessa.

Maailmansota oli loppunut ja elettiin optimistista aikaa. Villi jazz tuli muotiin ja

kieltolaista huolimatta kansa juhli ankarasti. Felix tanssi charlestonia ja teki mieltömiä temppuja. Kissa irrotti häntänsä ja muokkasi siitä ties mitä välineitä aina tarpeidensa mukaan. Se oli animaation ensimmäinen hahmo, jolla oli vivahteikas luonne.

Felixin luoja oli Otto Messmer, hiljainen ja vaatimaton nero, joka ymmärsi jo varhain piirrosanimaation oiminnan luonteen. Hän tajusi, ettei animaatiolla kannattanut jäljitellä eläviä näyttelijöitä. Sen sijaan hän päästi mielikuvituksensa irralleen ja piirsi hulluja tarinoita, jotka eivät olisi olleet muuten mahdollisia.

Vaikka Messmer suunnitteli kaikki Felix-elokuvat ja piirsi hahmon sarjakuvaversiot, hänen nimensä tunsivat vain muut animaatioalalla työskentelevät. Yleisö luuli Felixiä tuottaja Pat Sullivanin luomukseksi. Sullivan ja Messmer olivat työskennelleet yhdessä jo ennen ensimmäistä maailmansotaa. He olivat tuottaneet animaatioelokuvien sarjaa muun muassa Charlie Chaplinin hahmosta. Myöhemmin Chaplin arvosti Felixiä ja sanoi kadehtivansa ani-

maation pidäkkeetöntä vauhtia ja energiaa. Piirroshahmojen kun ei tarvinnut pysähtyä vetämään henkeä toisin kuin elävän Chaplinin. Messmer palveli ensimmäisessä maailmansodassa Euroopassa ja järkyttyi sodan kauhuista. Sillä välin Sullivanin studion työ oli keskeytynyt, mutta ei sodan taltia. Sullivan tuomittiin vankilaan alaikäiseen sekaantumisesta. Vaikka Sullivan vei kaiken kunnian Felixin luomisesta, vaatimaton Messmer ei edes vanhoilla päivillään suostunut puhumaan pahaa tuottajastaan. 20-luvulla elokuvat olivat tietysti mykkiä ja mustavalkoisia. Animaatioita ei tehty vielä lapsille. Niitä katsoi sama aikuisyleisö kuin muitakin elokuvia. Felixin vikkeli tyttökissoja ja joi viinaa. Ajan asenteiden mukaan tarinat olivat nykynäkökulmasta rasistisia ja sovinistisia, vaikka Messmer olikin

lempä mies. Felixin menestys näytti loputtomalta. Se sai tietysti runsaasti jäljitteilyjä. Yksi menestyneimmistä oli nuori Kansasista Kaliforniaan muuttanut aloittelija Walt Disney. Hänen varhaisissa sarjafilmeissään Alice ja Oswald the Lucky Rabbit oli selviä yhtäläisyyksiä newyorkilaiseen Felixiin. Disney kismitti Sullivania varsinkin, kun heidän elokuviaan jakeli sama yhtiö, ahne Winkler Distribution. Sullivan sai pelastettua Felixin Winklerin kynnistä. Nuori Disney sen sijaan menetti omien hahmojensa oikeudet jakelijyhtiölle. Vuonna 1927 Warner-studion Jazz Singer-elokuva aloitti elokuvan äänitalkauden. Disney päätti heti varustaa tuuden hahmonsa Mikki Hiiren äänellä. Vuonna 1928 Mikistä tuli kerralla valtava menestys. Itse taiteilijana liki lahjaton Sullivan ei sen sijaan halunnut muuttaa menestyskaavaa. Ensimmäiset yritykset tehdä Felixistä

Otto Messmerin varhainen Felix-sarjakuvastrippi vuodelta 1923.

ääniversio tulivat vasta vuoden 1929 syksyllä. Sullivan oli myöhässä ja sitä paitsi yritelmät oli äänitetty kömpelästi jälkikäteen. Kissan taru oli lopussa.

Kirjassaan Canemaker arvelee, ettei ääneen siirtyminen olisi välttämättä auttanut Felixiä. Messmer osasi käyttää nerokkaasti hyväkseen mykän elokuvan rajoituksia. Canemaker vertaa Felix-elokuvia haikurunoihin. Jos niiden sääntöjä muuttaa laveammiksi, ei enää ole kyse haikusta. Samoin ääni olisi saattanut tuhota Felixin oman luonteen.

Alkoholisti Pat Sullivan ratkesi tappion jälkeen juomaan entistä ankarammin. Hän kuoli 48 vuoden ikäisenä helmikuussa 1932 sekavassa tilassa, jonka on epäilty johtuneen viinan ohella pitkälle kehittyneestä syfiliksestä.

Otto Messmer jatkoi vuonna 1923 aloittamaansa Felix sanomalehtisarjakuvaa vuoteen 1943 saakka. Lisäksi hän piirsi Felix-sarjakuvalehtiä ennen kuin jätti sarjakuvan avustajalleen Joe Oriololle vuonna 1954. Felixin jälkeen Messmer teki päätyönsä liikkuvia neon-valomainoksia valmistavalle yhtiölle. Siinä hän pystyi hyödyntämään sitä, mitä parhaiten osasi – mykkien lyhyiden animaatioiden tekemistä.

Jo 30-luvulla Felixiä yritettiin herättää henkiin. Väreillä ja äänellä varustettuja kalliita lyhytelokuvia syntyi vain muutama. Niissä ei ollut alkuperäisen mykään Felixin henkeä eivätkä ne menestyneet. Joe Oriolo alkoi tuottaa 50-luvun lopussa Felix-televisiosarjaa, joka menestyi. Ei sekään ollut Messmerin elokuvien veroinen, mutta alkuperäisiä ei yleisö enää muistanut.

Felix on ollut populaarikulttuurin keskeisiä kestoikoneita jo 80 vuotta. Hahmon elinvoimaisuutta kuvastaa, että viimeisin renesanssi sattui 80-luvulla, jolloin siitä tehtyjen lelujen ja muiden tuotteiden myynti kasvoi jälleen rajusti. Ei se koskaan loppunutkaan kokonaan. Uusimman kovakantisen luksuslaitoksen Messmerin Felix-sarjakuvista julkaisi Fantagraphics kustantamo vain nelisen vuotta sitten.

